

In het spoor van de gebroeders Grimm

TEKST: CATHY VAN DER KNAAP, FOTO'S: BRAM PATER

De Nederlandse Genealogische Vereniging, afdeling Familieorganisaties(*) organiseert twee keer per jaar een bijeenkomst voor haar leden en overige belangstellenden. Op 1 november jl. stond het thema 'verzamelen van (volks)verhalen' centraal.

De eerste spreker van de dag was Ruben A. Koman, projectleider DOC Volksverhaal bij het Meertens Instituut. Ruben vertelde dat hij als 16-jarige al begonnen is met stamboomonderzoek naar zijn eigen familie. Hij heeft daarbij vele naamgenoten geïnterviewd om zo verhalen te verzamelen als aankleding voor zijn stamboom. Nu is hij voor zijn werk bij het Meertens Instituut dagelijks bezig met het verzamelen van volksverhalen: van sagen en legenden tot persoonlijke verhalen.

Ruben gaf uitleg over de verschillende soorten volksverhalen zoals de sprookjes, mythen, sagen, legenden, moppen etc. Aan de hand van de Nederlandse Volksverhalenbank passeerden diverse volksverhalen de revue zoals het schapenkoppenverhaal uit Dordrecht, het Vrouwtje van Stavoren etc.

Daarna ging Ruben dieper in op het verzamelen van verhalen. Familieorganisaties hebben daar regelmatig mee te maken. Een kale stamboom met alleen datums en plaatsen is niet aantrekkelijk voor de familie om te lezen.

Daarom worden foto's en verhalen verzameld om het geheel ook voor anderen interessant te maken. Familie-

organisaties komen daarbij vaak in contact met mensen die wel tot hun familie behoren maar die zij niet persoonlijk kennen. Hoe kom je daar dan binnen en krijg je hun persoonlijke verhalen te horen?

Ruben heeft veel ervaring op dit gebied en vertelde zijn aanpak uit het verleden en zijn huidige aanpak (die tegenwoordig m.n. bestaat uit het verzamelen van verhalen voor het DOC Volksverhaal en op die manier anders wordt ingevuld). Hij gaf veel praktische tips over de voorbereiding, het gesprek en de uitwerking ervan. Zo belde hij in aanvang gewoon bij naamgenoten aan, legitimeerde zich en vroeg of hij wat vragen mocht stellen. Mensen vonden het leuk dat er een naamgenoot voor de deur stond en lieten hem binnen. Tegenwoordig heeft hij een meer gestructureerde aanpak. Hij neemt vooraf contact met de mensen op en vertelt waarom hij graag een keer wil langskomen. Ruben wil de verhalen graag spontaan horen. Hij stuurt vooraf veelal geen vragenlijst op. Tijdens het gesprek maakt hij gebruik van opnameapparatuur (een mp3-speler) en een fotocamera. Achteraf wordt alles uitgewerkt en bewaard.

Ook in zijn privé-tijd, wanneer hij mensen bezoekt voor genealogisch onderzoek, komt hij veel bij mensen thuis. Door de bezoeken bij deze mensen, raken zij ook geïnteresseerd in hun stamboom en familiegeschiedenis. Er is een schat aan informatie te halen. Een uniek stukje familiegeschiedenis en vertelcultuur blijft op deze manier bewaard voor toekomstige generaties. Het geeft een mooi beeld over het leven van deze personen.

De tweede spreker was Bram Pater van de Familie Organisatie Pater. Hij ging in op het volksverhaal over Neeltje Pater. Neeltje Pater was een vermogend vrouw. Zij leefde van 1730 tot 1789 en was het derde kind van een rijke koopman. Neeltje huwde met Cornelis Cornelisz. Schoon. Hij was burgemeester van Broek in Waterland en heeft ook

Ruben A. Koman

Bram Pater

vele tekeningen van dit dorp gemaakt. Neeltje was de bezitster van meerdere nalatenschappen. Ook was ze vruchtgebruikster van een nalatenschap en reder bij de VOC. Op Engelse banken stond in die tijd een kapitaal van haar van rond een half miljoen gulden. Neeltje stierf kinderloos. Na haar overlijden kwam de vraag wie de erfgenamen zijn. De officiële erfgenamen zijn tot op de dag van vandaag niet gevonden. Het probleem is namelijk dat ze schriftelijk bewijs moet kunnen overleggen. Deze bewijzen zijn nog altijd niet gevonden.

Neeltje bezat veel onroerend goed en veel roerende goederen. Het onroerend goed is na haar overlijden verkocht. Onduidelijk is wie het geld heeft opgestreken. Ook de roerende goederen zijn verdeeld en verdwenen. Er is bewijs dat er geld bij de Engelse banken stond en dat dit opgehaald mocht worden. Er is geen bewijs dat het geld ook daadwerkelijk opgehaald is. Door de jaren heen is dan ook nog altijd de vraag gebleven: waar is het geld en wie zijn de erfgenamen?

Er zijn meerdere familieverenigingen opgericht door verschillende families Pater. Aan het begin van de twintigste eeuw is er zelf een

organisatie 'Neeltje Pater' opgericht. Deze organisatie heeft uitgezocht wie de erfgenamen zijn maar het is onduidelijk of dat verhaal wel klopt. In ieder geval konden initiatieven tot bijeenkomsten over de nalatenschap van Neeltje Pater telkens weer op warme belangstelling rekenen van mensen met de naam Pater en zij die van een Pater afstammen. Ieder hoopte een stukje van de buit te kunnen bemachtigen.

De aanwezigen hebben met grote belangstelling beide lezingen gevolgd. Een deel van de aanwezigen verzamelde al verhalen. Voor anderen is dit de start daarvan. Al met al was het voor iedereen een leerzame dag.

Wilt u het volledige verslag van de lezing van Ruben Koman of het verhaal over Neeltje Pater lezen, neem dan contact op met de NGV afdeling Familieorganisaties. Kijk voor meer informatie op <http://familieorganisaties.ngv.nl>

** familieorganisaties zijn verenigingen en stichtingen. Deze organisaties houden zich bezig met het uitzoeken van de stamboom van hun familie(s) en de familiegeschiedenis. Ze maken de resultaten van het onderzoek veelal bekend in familietijdschriften en/of familieboeken en organiseren bijeenkomsten voor familieleden/ naamgenoten.*

In 2009 hoopt het DOC Volksverhaal, i.s.m. de Vertelacademie, een cursus te starten die in het teken staat van het verzamelen van verhalen. De verzamelcursus zal in eerste instantie gegeven worden in het kader van de Wereldverteldag 2009: mensen worden onder meer opgeroepen op deze dag verhalen te verzamelen. Toekomstig verschijnt de cursus wellicht in de vorm van een papieren handleiding/boekje. De cursus is bedoeld voor een ieder die van verhalen houdt. Op 1 november gaf Ruben Koman een voorproefje van de cursus voor de Nederlandse Genealogische Vereniging (NGV) te Hilversum.